

Megkérdeztük...

Három bunda naponta

Kenyeret keresni minden gyárban lehet, meg is fizetik máshol is, ha jól dolgozik valaki, de én mindenáron csak ide akartam jönni. Azt nem tudtam, milyen lesz, csak azt, hogy a szomszédasszonyaim itt dolgoznak. Akkor jöttünk Szegedre, nekem a város is új volt, gyárban se voltam még soha, az is idegen volt, legalább egy-két ismerős lenne benne. Majdnemhogy lábujjhegyen merem csak bejönni először. Megütötte a fülemet a zaj: meg lehet ezt szokni? Látom a sok szép bundát: én is tudok majd ilyen varrni? Leülök a gép mellé: villanygépen még egyszer se dolgoztam. Megnyomom a pedált, és indul, mint a villám. Azt kellett először tanulnom, hogy akkor induljon, amikor én akarom és akkor is álljon meg. Délután már gyerekbundát kaptam a kezembe: mi lesz ebből? Csak annyira sikerüljön, hogy maradjon!

Figyeltem én máskor is a munkára, női szabó nem sokat ügyletlenkedhet, de ennyire még nem. Varrom a kicsi bundát, csak varrom, aztán mondom, amit ezen varrni lehet, az készen van. Rá a babára, nézi mindenki, mit tud az új asszony. Monostori Ferenc meg a Bakai Ferenc foglalkozott akkor az új munkáerővel, de ott volt a mustrán a mi főnökünk is, meg az irodából is jöttek. Ha mind csak egy kifogást mond, nekem akkor is végem van. Csak annyit mondtak, jól van. Este tízkor megyek haza, a férjem első szava: maradsz? Én maradnék. Ha megmaradhatok, akkor maradok. Később mondták a többiek, még egy hét múlva se merem fölnezní a gép mellől, nehogy elrontsak valamit.

A hatodik napon hívatnak az irodába. Hol véttetem el a lépést? Majdnem elszédültem, amikor azt mondják, készülj a próbaidőnek vége. Most már én mondjam meg, akarok-e maradni. Életem első kitüntetése ez volt, a második meg az, hogy negyedik hónapja már exportra dolgoztam. Sokszor nem tudtam rendesen aludni, álomban is varrtam tovább a bundákat. Jöttek hozzám sokáig érdeklődni: hogy van a szaktársnő megelégedve a munkahellyel? Hogy lehetnének? Örülök, hogy itt vagyok. Én kérdezem inkább, velem hogy vannak megelégedve?

Nem lehet tagadni, exportra nagyobb a követelmény, pedig aki tíz-tizennyolcezer forintot ad egy írháért, itthon is szeret szépet is, jót is venni. Nagyon nem érdemes mégse ragódni rajta, kár lenne azt mondani, hogy a hazai vevőt lebecsüljük, mert ha jól megtanulja az ember a szakmát, nem tud rosszul dolgozni. Arra külön erőfeszítés kellene. Azt is vegye figyelembe, hogy ilyen drága holmira jobban vigyáz az ember, mint pék a kiflire. Ha az exportot „belkeresítik”, akkor a gyár is ráfizet, de én is izegném, mozognék a széken, miért nem tudtam jobban megcsinálni. Tudja, mi ennek a szakmának a legsebbe pillanata? Elkészül egy nagyon szép bunda, és magunkra próbáljuk. Benne van az is, elvégre nők vagyunk: milyen lennék én egy ilyen írhában?

Nyugaton én még nem jártam, nem is tudom elképzelni, mifélek a kinti nők, akik a mi bundánkban sétálnak. Nem a szegényebékből közül valók, az biztos. Nagyon öröklődünk, hogy jól érezzék benne magukat. Itthon meg mondjuk: de jó volna nekünk is! Három bunda naponta — ennyi a fejadag, de nem csak az én munkám van benne. Elmondjam? Megtervezik, válogatják a neki való anyagot, a szabász kiszabja, kézbe veszi a pőszölő — ahol nincs rajta szőr, kézzel pőszölük —, megnyírják mintára, aztán meg a leigazítóbába, silfelik, szűcsgépelik, ráteszik megint a mintát, leigazítják, csak utána jön hozzájuk, a gépesekhez, aztán az újjazóbába, fölrajzák a gallért,

a mandzsettát, jön a kézi munka, a vasaló és a minőségi vizsgálat. Ha csak egy ember téveszt, az is nagy hiba.

Ha bundák lógnak a boltban, más is megnézi, de úgy, mint mi, talán senki. Ha másét látjuk, különösen, ilyen munkát hogy lehet csinálni, mondjuk, ha hibát találunk, néha meg ezt: na, ezek tudják, mi a tisztesség.

Volt nekem akkoriban más bajom is, nemcsak az, hogy megmaradok a gyárban, vagy nem. Már arról is leteztünk, hogy valaha is lesz saját gyerekünk. A világ egyik felét odaadtam volna érte. Azon rágódtunk már, örökre fogadunk valakit. Bementem a kórházba, műtét, az eredmény: semmi. Két évig utána is, hej de nagyon bizakodtam! Nem és nem. Más családot ismerek, ugyanígy jártak, de azok elváltak. A férfinék lett gyereke az új házasságban, de az asszony nem ment többet férjhez. Megint hozzázoktattuk magunkat, nekünk már nem lesz. A tizenhatodik évben, a műtét után hét esztendőre aztán mégis lett Ildikó, a kis Véletlenke. Amikor megtudtam, hogy terhes vagyok, mondtam se merem, úgy örültem. Mindenki tudta, örülésig vagyunk a gyerekért, hogy mondjam meg ennyi idő után?

Fiú is van a családban, de annak külön története van. Engem Panni nénihez szölit, az uramat Jancsi bácsinak, a bályámat apukának, a sógornőmet anyukának, az én anyámat pedig nagymamának. Jón a Laci, ha csak ideje van, mindig jön. Nem kell neki bejelentenie előre, mert mindig várjuk. Ha a bátyáméhoz megy, a baksi buszon már mindenki ismeri. Van talán anyja, szegénynek, amíg kicsi kom-

rában a sógornőméknél volt, egyszer írt is, hogy látni szeretné a fiát, engedték meg neki. Visszaválasztottak, akármikor jöhet, szívesen látják, nem jött mégse. Azóta semmi hír nincsen róla.

Jön vasárnap, most legutóbb is, délig elbeszélgetnek a lányommal, tévét néznek, olvasgatnak, társasjátékoznak, elmennek a barátokhoz, délben ebéd, és amíg a kimenő tart, ott van nálunk. Együtt törlik a fejüket az urammal, milyen szakmát válasszon. Azt mondja, neki mindegy, csak Szegeden maradjon. Ami eddig szóba jött, azért nem jó, mert azt csak Sopronban lehet tanulni. Egy gyerekünk született, látja, mégis kettő van.

A lányom is töri a fejét, mi legyen. Bejött az egész iskola gyárat látogatni, tetszett is mindnek a sok szép bunda, próbálták volna reggeltől estig. Büszke is volt a lányom, na, látjátok, itt dolgozik az én anyám. Megkérdezte a végén az osztályfőnökük, szeretne-e valaki ide jönni, szakmát tanulni. Arra már nem jelentkezett senki. Mind azt mondja, normába dolgozni nem jó. Ildi azt forgatja a fejében, tervező lesz.

Irhát a lányomnak? Jaj, nem tudom, mikor lesz, de ha közbe nem jön valami, akkor biztosan nemskára. Olcsóbban mi se kapjuk, csak a boltba vehetjük meg, legföljebb előre tudjuk, melyik lesz a miénk. Azt nem mondom neki, várj lányom, nézd meg anyádat, ennyi évet leélt írha nélkül, mégis megvan, mert az ilyen beszédre ez a nemzedék nem sokat ad. Arra is gondolok, ha annyi külföldinek a kedvében járok huszonegy év óta, hadd örüljön egyszer az én lányom is. Várni kell, persze, hogy vámi, pénz is kell rá, és azt is meg kell várni, hogy ne nőjön tovább, mert egy bunda egy élet, de benne van az is, hogy kimondhatatlanul nagy öröm volt nekünk, amikor megszületett, miért ne akarnánk mi örömet szerezni neki. Különböben nem követelődöz, megérti, mit lehet, és mit nem.

(Elmondta Farkas Jánosné a szegedi szőrmefeldolgozóban.)

HORVÁTH DEZSŐ

SZTK-husár

Végignéztél az öregem. Jó feje van, olyan ósmagyar — mondta magában. Istenemre! Valamikor nyugtalanul forgolódhattak utána a lányos anyák a promenádán... „Kiszthandnád-sd” Mennyi lehet? Legalább 190 magas. Agyonverte az élet. Nem is agyon... rongygyá. Örül, hogy ültében a lábát keresztbe bírja még feketni a mankóin. Szép az ilyen öregség, mi? A perspektíva... Vajon ki nézett így? A... Derkovits Dózsa, a mellén félkörbe: „Büdös paraszt” Vagy ki tudja! Lehet, hogy éppen Werbőczire hasonlít. Nem ismertem egyiket sem.

Megint a lányom akadt meg a szeme. Éppen rajzolta az öregem. Na ugye, hogy diák — szölte tele a tüdejét elégedetten — és úgy érezte, mindjárt szétrobban a levegőtől, aztán mint egy bomba repeszi, eltörli a föld színéről az SZTK épületét. Vagy ha nem is az egészet, de a szemézetet biztos. Mit dumálhat az öreg? Hogy... ő a husár... a Tisza Lajos körúton álló lóról.

Nem látszik már rajtam csak a 88. év. Ferenc Jóska huszára voltam én. Kék lajbi, piros nadrag, piros sapka... Híjj, az istenfáját! — A fehér fal nem nyelte el a hangot. Állj meg Faust, ez az a pilan... az öreg nem hazudik. Lassabban, az istenért... amíg felskribálom a lelkét tata... Jegyzetfüzet és golyóstoll után kotorászott a tarisznyájában, amit egy farmernadrágból csinált.

Azt kérdez meg, hogyan került a lóra! — sügta oda a lányomnak, amikor melléfurakodott.

— És a bácsit mikor mintázták a szobrást?

— Stróbl volt a művész úr! Két hétig ülttem egy széken. Addig csak rajzolt, de feszít ám. Hát a lovon se sokkal nehezebb. De a huszárfenék mindent kibír... Nem haragszik ugye, hogy az ülepemet emlegetem?

Nem haragszik... csak gyereünk tovább, öreg. Maga egy aranybánya, ami két „lő”-vel mondja, hogy ületem. Ez az, na, az első világháború. Oroszország... tényleg nem született burokban!

... sebesültem is nyolcszor, de csak lóháton és szeméből ért a kard vagy a pika. A hátam nekem ugyan... csak az ezredesünk látta. Tudja, még öt éve is találkoztunk a szobornál. Néztük egymást... maga az, Ferenc? — kérdezte. Én, ezredes úr! Volt ott még egy legény, a hármastól is... No, hogy hívták... Eh, szóval megegyeztünk, többet nem találkoztunk már.

Évek óta most jutott eszébe először, milyen volt sorkatonának lenni. Az őrmester egyszer azt mondta: ne fűzzenek már a violínkulccsal. Tudom, azzal hangolják a hegedűt. Aztán a gyakorlaton a kis Kövér, akinek az apja... hát szóval, a csillár és a plafon közt van, odadobta a kézigrádát a golyószórós elé. Az meg szétért a karját, mint-ha a felhőknek mondta volna — vigyete! És fekiút. Napfényes mezőn, szétárt karral fekiúdni hanyatt, egy fél centis sebbel. A derék katonák így halnak meg mind? Vagy nem? Félig kilógva egy acéldögből, széné égve. Fél láb-bal, fél karral vergődve, hogy a szanitécek észrevegyék, még mozog benne az akarat...

... fogolyként... Vlgyi-

„haza”. Anyám teje után a Tisza vizét ittam. Még ma is hoz az albérlőm kérem, néha egy üveggel. No, itthon aztán cipészkedtem tovább. Nem tudom, melyik nyáron találkoztam egy katonatiszttel. Nézegettem a lovát. Szép állású jószág volt. Ért a lóhoz? — szölt a tiszt. Jöjjön hozzánk, ha huszár volt. A ló kedvéért felcsaptam. Aztán huszonnyolcban megálltam beszélgetni a K. Tónival. Gyermekkoromtól ismertem, tudtam, hogy nyugtalan... Ez tizenegykor lehetett. Délben a lakatanyában azzal fogadtak — adja csak ide a kardját. Kidobták! Büdös kommunista — ordítottak utánam.

... ordítottak utánam — firkálta a két utolsó szót.

Később vöröskeresztes titkárr voltam a kerületben — mászik fölbe az öreg reszelős hangja. Eltette a noteszt és a tollat. Minden élet ilyen unalmasan végződik — morfondírozott. Az ember örül, hogy ha a székről fel tud állni...

Vigyorgva ugrott, amikor a nevét hallotta. Ráült a kemény forgatható székre és a táblára bámult, közben arra gondolt, milyen hülye jelek vannak azon...

— Pótszemüveget akar? — hallotta az orvos hangját.

— Nem!

— Hát akkor?

— Tudja, doktor úr, az a bajom, hogy 88 éves vagyok. Ide a mellemre félkörbe pedig azt írták: „Büdös paraszt”. És amikor szájnyagtam az „Újhungáriában” a Paskievicz herceget, az elfeküdt a nap-sütésben és szétért a karját. Így... — mutatta hátrádólva a széken.

Az orvos egy ideig nézte. Hirtelen fogta meg a karját, az ajtóhoz rángatta és nagyot lökött rajta... Tudja kivel szórakozzon. Jampec, személtáda — ordította utána a két utolsó szót...

SÁNDOR L. BENEDEK

Botár Attila

Egy kéz kagylója

Hazudjunk, mondtuk, játsszuk le legalább az ismerős szobának...

A meszelesen hajszolt lovakat én — te meg a tengert láttad

Az izzó falról falkában az idő csaholt, álmunkra támadt.

Ez volt szerelem? A híres, szétépett éden? Már félvad árnyak...

Egy kéz kagylója: óceán-reggelen, zúgátja koponyámat.

Új reggel

A mikor kivette még nem tudhatta, hogy mit rejt a kék színű kontőse. A levelesládájában az újság mellett lapult szerényen. Meglepte a feladó neve. — Marcsi! Hiszen három napja találkoztunk és szombaton újra látjuk egymást. — Izgatottságában a sarkánál tépte fel a borítékot és beleszakított a levél-papírba is. A kapkodó kézírás két oldalt töltött meg. Átfutotta, s az első mondatok után valami torz mosoly ült az arcára. Újra, szinte szóttagolva olvasta a sorokat, s el kellett ismer-nie Marcsinak szép stílusa van, és ő sohasem tudna ilyen elbocsájtó üzenetet írni. Pedig az első lépést neki kellett volna már megtennie, mert szerelmük nem ezzel a búcsúlevéllel múlt el. Sokkal régebben megszakadt bennük valami... Talán akkor, amikor a strandon lopva figyelték a szőke hajú lány domborodó melleit, vagy akkor, amikor már nem volt gusztusa Marcsi után inni a pohárból.

A tülkőre elé állt és vizsgálta arcvonásait. Az arca barázdált volt, s fekete hajában ősz szál árválkodott. Szembe nézve önmagával feltette a kérdést: hogy szerethettem igazán Marcsit, hisz túlságosan hasonlított rám? Pedig, mi férfiak gyűlöljük azt, aki hozzánk hasonlít. Hisz azért vonzódik oly gyakran a művelt a műveletlenhez, aki elvárásolja természetességével, az érzékeny a kissé fásulthoz, mert elviselhetetlen számára, ha a másik szemében könnyet lát.

Tekintete az asztalon álló fényképre tévedt, s Marcsi mosolygó, beszédes szemét nyitotta rá. Az őzbarna szemek, amelyek most azt sugallták, hogy a szerelmek el kell viselni az élet mérgét, és izlelnie kell a legkeserűbb keservet is.

Kinyitotta a bárszekrényt, elővett egy talpas poharat, s tele-töltötte konyakkal. Nagyokat kortyolt, de valahogy most nem ízlett az ital. Képek kavargtak benne, árnyékok és fények. Az első csókok, a mozdulatlan ölelések, a kudarcok, az esztelen rohanások, a megpihenések. Szinte magának mondta: a biztonság megöli a szerelmet.

Későn érkezett, a bejárati üvegajtót már zárva találta, és beleszedült ahogy felnézett a tízeletes épületre. Marcsinál a nyolcadikon világosság volt. A szokásos három rövid és két hosszú jelzést adta le a kaputelefonon. Mire a lakásba feljutott és a hangszóróban szipoló hanggá alakult át az elektromos impulzus, a szobában kialudt a fény. Hirtelen valami végérvényesen összekuszálódott benne. Összeszorította az újjait és belevágott a vastag üvegbe. A csörömpölést, az üvegcsilánkok csapódó zaját még hallotta, de néhány másodperc múlva bíborszínűvé változott előtte a lépcsőházi neonfény, és könnyű lebegést érzett. Meglepődve vette észre kezén a hatalmas fehér pólyát, testén az idegen, kórház szagú pizsamát. Egy idősebb férfi szólította meg.

— Jobban van már fiam? Micsoda közömbös emberek vannak! Azt mondják, fél óráig feküdt a lépcsőház előtt és senki sem akart mentőt hívni. Tényleg így volt? — kérdezte az ágya szélére ülve. Nem tudott válaszolni. Lehuntya a szemét és arra gondolt, hogy a szerelem legtöbbször önállítatás, hogy nagyszerűnek higgyük azt, akit szeretünk.

A felismerés megnyugtatta, s fejét az ablak felé fordította. Odakint meleg nyári reggel volt, s úgy érezte, ebben a reggelben van valami más, egy kis újjászületés, ami a nap többi óráiból hiányzik. — Az ember minden reggel kicsit újrakezdi az életét — mondta, s megismogatta csuklóján a vastag kötést.

RÓZSA JÁNOS